

Blumauertől, hanem szintén Voltairetől fordította Fekete. Erről a fordításáról be is számol egy Arankához intézett levelében: «Hogy pedig a hajszálhasogatók lássák, hogy két sorú versben is tudok fordítani, az Orleansi Szüzemhez¹ kaptoltam Voltér Természet törvényéről írott poémáját, a'melly ilyen metrumra vagyon véve, úgy mint minden vers firkálásom.² Mátyási nyilván mesterének egy másik fordításával, *Egy valóságot kereső embernek hite ágazataival* cserélte össze, amely csakugyan Blumauertől való és Mátyási felsorolásában nem szerepel.³ A többi munkák közül a jegyzékben 3., 4., 8., 9. és 11. számmal megjelöltekről eddig is tudomásunk volt,⁴ viszont *An Kayser Frantz dem II^{ten} c. költeménye*⁵, továbbá a *Mon Testament militaire*, végül *A' Nemesség Adózásáról* és a «Diaetai tárgyról» írt, bizonyára országgyűlési szereplésének emlékét őrző értekezései ismeretlennel. Reméljük, hogy az irodalomtörténeti kutatás idővel ezeket is napfényre fogja hozni.

Közlő: MAY ISTVÁN.

P. SZATHMÁRY KÁROLY DARABTERVEZETEI.

A jeles regényíró kéziratban maradt naplójával együtt több feljegyzést hagyott hátra egy *Töredékek, vázlatok* c. kötetben, amely megőrizte munkái felsorolását is. E kötet 527. lapján 8 színdarab címét láthatjuk. A 3 első, Kendiek, Csák, Lucanus (kinyomva) a Nemzeti Színházban is előadásra kerültek. Ezeket (s *Az asszony komédiáját*) Kovách Béla is ismerteti⁶. A *Tatárok* c. népszínművét M.-Szigeten, *Mátyás király Erdélyben* c. darabját Kolozsvárt adta elő Molnár György. *Mátyás király Boroszlóban* címmel egy vígjátékot is írt. *Katalin és Mátyás király hibái* c. darabjai az Akadémia könyvtárában vannak.⁷ Ezekon kívül tervezett még *Thököly Imre* címmel egy 5 felvonásos drámát, *István* címmel szintén egy 5 felvonásos drámát, *Az intrikus* címmel egy 3 felvonásos vígjátékot. Ezekről néhány sort fel is jegyzett.

*Az intrikus*ról az 562. lapon ezt írja: Egy ember, ki vidékre megy elbujni s politikai agenst látunk benne. A *Thököly Imréné* a tervrajzát is

¹ Kéziratai a Nemzeti Múzeumban (2181 Quart. Hung.), az alsósztrégovai Madách-levéltárban, az aradi Orczy-Vásárhelyi könyvtárban, a keszthelyi Festetics-könyvtárban és Kolozsvárott vannak.

² Néhai Galánthai Gróf Fekete János Magyar Munkáji. II^{dik} Rész, 94. l., Akad. kéziratár, M. Irod. 73.

³ Ennek kézirata uo. az I. részben található. (M. Irod. 72. 185—93. l.)

⁴ Az *Ars amandi* fordításának kéziratát a Nemzeti Múzeum (152 Quart. Hung.) és az aradi Orczy-Vásárhelyi könyvtár őrzi, a *Petites reflexions* az akadémiai kéziratárban van (M. Irod. 83), az *Orlando Furioso* öt (és nem «3 vagy 4») éneke az Orczy-Vásárhelyi könyvtárban, 3 kötet verse az akadémiai és 2 kötet verse a keszthelyi Festetics-könyvtár kéziratai között, míg az *Esquisse d'un tableau mouvant de Vienne* 1787-ben nyomtatásban is megjelent, h. n. A kéziratok lelőhelyére vö. Morvay i. m., IK. 1901. 27. l.

⁵ Nem lehetetlen, hogy az első a *Mes rapsodies*-ben megjelentek fordítása volt. (*Vers pour mettre au bas du Fortrait de l'Empereur Joseph II de l'année 1766, Mes rapsodies*, I. k. 65. l.)

⁶ P. Szathmáry Károly élete és művei. Kolozsvár, 1911. 262—283. l.

⁷ *Katalint* s *Mátyás Erdélyben* címűt Kovách B. csak ép említi (76. l.).

megadja a 417. lapon: I. f. Gernyeszeg. Szerződés Teleki Mihálylyal. Judit eljegyzése. Bánffy D. halála. II. f. Zrínyi Ilona eljegyzése. Gyűrű visszaküldés. III. f. Teleki bosszúja. Béldy lázadása. IV. f. Thököly bukása Bécs alatt és után. V. f. Teleki bukása. Zrínyi Ilona visszaváltása. Szereplői közül több előjön a *Bethlen Miklós*ban.

Szintén megvan az *István* c. 5 felvonásos dráma tervrajza is, sőt egy töredékét is megtaláljuk a kötetben. Ime: a 109. lapon áthúzva ezek olvashatók: I. felv. Jön a pápa követe; Erzsébet Istvánnak talizmánt (egy vércseppet) ad. Az öreg fejedelem s a követek. II. A pápai követ az öreg fejedelemmel (Csuda: Kereszt a hegyen). Válasz a követeknek. Összeütközés az archimandritával. III. f. Összeesküvés. Harc. Az öreg fejedelem eleste. Fogadalm. Anya s jegyes. Összeütközés. IV. f. Török tábor. Szultán fájalmát leírja. Iván a jegyes. Zenicza halála. V. f. Harc. Ferenc pap István mellett. Iván halála. A szult. meg akarja gyilkolni s kadi öli meg s az anya.

A III. felvonásból maradt fenn egy töredék kéziratban (154—162, 164—166. l.), amely elmondja, hogy István a harcban saját atyját ölte meg véletlenül s az archimandrita azt ajánlja neki, hogy engesztelésül egy templomot építsen ott, amelybe egy ártatlan nő vérét is be kell építeni, aki legelőbb jön oda (Kőműves Kelemen-motivum). István megfogadja. Ekkor jön az öt átkozó anyja s a győzelmi koszorút hozó szerelmese, az archimandrita leánya. Anyja megfenyegeti fiát és a népet, hogy a törökhöz megy segítségért. István készül a harcra. A jambusokban írt töredék itt végződik. Elöl még néhány szó: *Narenta híd. Argesi zárda. Dévai vár* olvasható, bizonyára vér beépítésével kapcsolatban.

Két regényhez is van itt adalék: a 216—217. lapon *Balassi*hoz: «lélektani megfejtés: lehet-e egy nőt szeretni és gyűlölni egyszerre? Losonczy Anna: az eszmény, Dobó Kr. az anyag. (I—IX.)»; az 504—505. lapon *Az utolsó Czobor* = A legszebb hercegnő (I—XII.).

Itt jegyezzük meg, hogy Szinnyei írói lexikonából kimaradt néhány műve: Petrik szerint: Török világ Magyarországon 1887, 1892., Magyar Pantheon 1893., Emlékeim 1884., Honboldogítók 1882. Kisszlingstein szerint: Boros Mari emlékezete Debr. 1878. (?)

GULYÁS JÓZSEF.

FEJES ISTVÁN HATTYÚDALA.

Ványi Ferenc az IK. 1940. 292. lapján *Az utolsó honvéd* c. költeményét mondja Fejes hattyúdálának. Ez tévedés. Fejes ezt a költeményét 1904. februárjában írta s hangversenyen adatta elő. (Eredeti s másodlati kézírata megvan a pataki kéziratárban, a szerző hosszú utasításával.)

Legyen szabad itt Fejes hátrahagyott kézíratairól is megemlékezni, hogy aki az életrajzát meg fogja írni, tudja, hol kell ezeket keresnie.

Kézíratai a pataki főiskolának részint levéltárában, részint a kéziratárban vannak. Az előbbi helyen az egyházi, az utóbbi helyen az irodalmi érdekűek. Köztük nagyon sok versének a kézírata található, amelyek a *Kisebb költeményekben* s az *Összes költeményekben* is megvannak, de itt bővebbek (pl. Fürdői dalok 3 rész, Kicsalt az est, Borúval... A láldozó